

Nenad Mitic

From: Aleksandra Stefanovic [aleksandra.stefanovic@ratel.rs]
Sent: 21. septembar 2015 15:15
To: 'Nenad Mitic'; 'Milosav Grubovic'; 'Tatjana Midić'
Subject: FW: Komentari Telenora na izveštaje o analizama tržišta 2, 4, 6 i 7
Attachments: Komentari Telenora na izveštaje o analizama tržišta 2, 4, 6 i 7, 21.9.15..pdf

From: Nikola Stojadinovic [mailto:Nikola.Stojadinovic@telenor.rs]
Sent: 21. septembar 2015 15:05
To: ratel@ratel.rs; javnekonsultacije@ratel.rs
Cc: Sonja Lukic; Radmila Simic
Subject: Komentari Telenora na izveštaje o analizama tržišta 2, 4, 6 i 7

Република Србија
Регулаторна агенција за електронске
комуникације и поштанске услуге
Београд

БРОЈ: 02-34900-23/15-2
ДАТУМ: 01-10-2015

Poštovani,

Povodom poziva Regulatorne agencije za elektronske komunikacije i poštanske usluge za davanje mišljenja o izveštajima o analizama:

1. Analiza veleprodajnog tržišta poziva u javnoj telefonskoj mreži na fiksnoj lokaciji (Tržište 2),
2. Analiza veleprodajnog tržišta (fizičkog) pristupa elementima mreže i pripadajućim sredstvima (uključujući deljeni i potpuni raščlanjeni pristup lokalnoj petlji) (Tržište 4),
3. Analiza veleprodajnog tržišta iznajmljenih linija (Tržište 6),
4. Analiza veleprodajnog tržišta terminacije poziva u mobilnoj mreži (Tržište 7),

u prilogu ovog e-mail-a Telenor dostavlja svoje mišljenje i predloge za izmene i dopune analiza za Tržišta 4 i Tržišta 7. Telenor nema komentare na izveštaje o analizama Tržišta 2 i Tržišta 6.

Za sva dodatna obrazloženja naših komentara stojimo vam na raspolaganju.

Pozdrav,

Nikola Stojadinović
Regulatory Affairs Specialist

Regulatory Affairs
CCAO Division

nikola.stojadinovic@telenor.rs

Telenor d.o.o.
mobile: +381 63 230 352
address: Omladinskih brigada 90, Belgrade
Serbia

www.telenor.rs

Sent to you through Telenor Smart Network.

Don't print this e-mail
unless you really need to.

U. Matanović, 01.10.2015, BEOGRAD

**Regulatorna agencija za elektronske komunikacije i poštanske usluge
RATEL**

Višnjićeva 8

11000 Beograd

E-mail: ratel@ratel.rs; javnekonstultacije@ratel.rs

Beograd, 21.09.2015.godine

**Komentari na Izveštaje o analizi veleprodajnih
Tržišta 2, 4, 6 i 7**

Poštovani,

Povodom javnih konsultacija, koje je Regulatorna agencija za elektronske komunikacije i poštanske usluge (u daljem tekstu: Agencija) objavila 23. jula 2015. godine, o izveštajima sledećih analiza veleprodajnih usluga:

1. Analiza veleprodajnog tržišta poziva u javnoj telefonskoj mreži na fiksnoj lokaciji (Tržište 2),
2. Analiza veleprodajnog tržišta (fizičkog) pristupa elementima mreže i pripadajućim sredstvima (uključujući deljeni i potpuni raščlanjeni pristup lokalnoj petlji) (Tržište 4),
3. Analiza veleprodajnog tržišta iznajmljenih linija (Tržište 6),
4. Analiza veleprodajnog tržišta terminacije poziva u mobilnoj mreži (Tržište 7),

u nastavku ovog dopisa dostavljamo vam mišljenje i komentare Telenora na objavljene izveštaje.

Uzimajući u obzir značaj regulacije navedenih tržišta i implikacije koje njihova regulacija može imati na dalju liberalizaciju tržišta, smatramo da je od izuzetne važnosti da razmotrite i uvažite komentare koje vam dostavljamo.

S tim u vezi, a imajući u vidu usporen razvoj pojedinih usluga elektronskih komunikacija u Republici Srbiji, smatramo da dinamiku regulacije tržišta elektronskih komunikacija treba pre svega da diktira aktuelno stanje razvoja pojedinih usluga. Predmetne analize veleprodajnih tržišta izrađene su na osnovu podataka operatora o odgovarajućim aktivnostima u toku 2012, 2013. i 2014. godine, pri čemu će odluke i rešenja Agencije biti poznata tek krajem 2015. godine i time regulisati tržišta do 2018. godine. Iz tih razloga smatramo da praćenje razvoja tržišta treba da se vrši kontinualno a analize relevantnog tržišta sprovode učestalije i u roku kraćem od tri godine. Smatramo da brža dinamika nije u suprotnosti sa članom 60. Zakona o elektronskim komunikacijama, kojim je propisano da Agencija treba najmanje jednom u tri godine sprovodi analizu relevantnog tržišta.

U posebnim Prilozima 1 i 2 dati su komentari na Izveštaje Tržišta 4 i Tržišta 7.

Nadamo se da ćete prethodno navedene predloge razmotriti i uzeti u obzir. Stojimo vam na raspolaganju za sve dodatne informacije.

S poštovanjem,

Telenor d.o.o.

**Komentari na Izveštaj o analizi
veleprodajnog tržišta (fizičkog) pristupa elementima mreže i
pripadajućim sredstvima (uključujući deljeni i potpuni raščlanjeni
pristup lokalnoj petlji
(Tržište 4)**

Na osnovu rezultata koje je pokazala analiza veleprodajnog tržišta (fizičkog) pristupa elementima mreže i pripadajućim sredstvima (uključujući deljeni i potpuni raščlanjeni pristup lokalnoj petlji za period 2012-2014.godine, smatramo opravdanim konstataciju Agencije da se „Telekom Srbija“ proglasi operatorom sa značajnom tržišnom snagom (ZTS) na ovom relevantnom tržištu, kao i odredi obaveza objavljivanja podataka u formi standardnih ponuda za pružanje usluga na relevantnom tržištu.

Međutim, smatramo da zahvaljujući ekonomiji obima i ekonomiji opsega svojih proizvoda mrežne infrastrukture, „Telekom Srbija“ kao tradicionalni telekomunikacioni operator, i dalje ima značajnu prednost i predstavlja prepreku operatorima koji imaju nameru da grade mrežnu infrastrukturu ili koriste usluge „Telekoma Srbija“ za pristupa elementima mreže i pripadajućim sredstvima ovog operatora.

Pregledom obaveznih elemenata koji treba da budu sastav Standardne ponude za raščlanjenih pristup lokalnoj petlji, konstatovali smo da nisu naglašeni svi elementi koji su propisani Zakonom o elektronskim komunikacijama (ZEK). Naime, Izmenama i dopunama ZEK-a propisano je da ciljevi i načela regulisanja odnosa u oblasti elektronskih komunikacija treba da se zasnivaju na „podsticanju konkurencije, ekonomičnosti i delotvornosti u obavljanju elektronskih komunikacija, na tehnološki neutralnoj osnovi“ (čl.3 tač.6). Stoga smatramo da i ova standardna ponuda treba da omogući operatorima korisnicima korišćenje usluga raščlanjene lokalne petlje operatora „Telekom Srbija“ na tehnološki neutralnoj osnovi. Konkretno, analiza ovog relevantnog tržišta, kao i odgovarajuća standardna ponuda „Telekom Srbija“ iz avgusta 2015.godine, pokazuju da se isključivo ADSL tehnologija i njene unapređene verzije mogu koristiti u slučaju deljenog pristupa raščlanjenoj lokalnoj petlji.

Ograničenja u korišćenju drugih tehnologija iz serije xDSL nisu specificirana u pomenutoj standardnoj ponudi, kao ni konstатовana u predmetnoj analizi Agencije. Telenor je u svojim brojnim zahtevima, upućenim Agenciji, nadležnom Ministarstvu i samom operatoru „Telekom Srbija“, više puta obrazlagao svoju potrebu i prednosti primene „naked“ DSL tehnologije kao jedino rešenje za zadovoljenje zahteva koje pred njim postavljaju korisnici usluga fiksne telekomunikacione mreže Telenora.

S druge strane, Agencija je u svom Rešenju za određivanje preduzeća „Telekom Srbija“ za operatora sa ZTS na ovom relevantnom tržištu (br.1-01-731-4/12-3 od 9-04-2013) u obrazloženju konstatovala sledeće: „U analizi nije razmatran takozvani „goli ADSL“, koji postoji u mnogim evropskim zemljama, gde se pruža usluga iznajmljivanja lokalne petlje samo u višem spektru parice (ADSL), ali to ne sprečava „Telekom Srbija“ da kao operator sa ZTS u svojoj standardnoj ponudi definiše uslove i za ovu uslugu“. Pored ove izjave, Agencija je u svom odgovoru na zahtev Telenora za omogućavanje primene „golog ADSL“, najavila da je početak analize predviđen za april 2015.godine jer je uslovljen raspoloživošću podataka za 2014.godinu. S obzirom da izveštaji o analizama tržišta, koja su predmet ove javne rasprave, ne obrađuju pitanje primene ove tehnologije, kao i da je zadnja analiza tržišta širokopojasnog pristupa izvršena za period 2009-2011.godine i bila objavljena oktobra 2012.godine, postavljamo pitanje zbog čega se primena načela tehnološke neutralnosti u ovom slučaju ne poštuje. Liberalizacija korišćenja „naked“ DSL usluge bitno bi unapredila predvidivost daljeg poslovanja u segmentima fiksnih usluga, i unapredila poslovnu klimu u ovoj oblasti.

Radi pružanja usluge krajnjim korisnicima, a u skladu sa licencom za javnu fiksnu telekomunikacionu mrežu i usluge, koju je izdala Agencija, odnosno rešenjima ovog tela, Telenor je sklopio ugovor sa operatorom „Telekom Srbija“, po kom su definisani komercijalni i tehnički uslovi iznajmljivanja raščlanjenog pristupa lokalnoj petlji. Ne ulazeći ovom prilikom u konkretne vrednosti cena za uslugu korišćenja raščlanjenog pristupa, kako potpunog tako i deljenog pristupa, a koju je Agencija odredila na osnovu svog rešenja, cene i uslovi su takvi da je jasno da „Telekom Srbija“ onemogućava fer konkurenciju drugim operatorima u pružanju kako fiksne telefonske usluge, tako i pristupa Internetu korišćenjem raščlanjenog pristupa lokalne petlje. Regulacija veleprodajnih cena i uslova korišćenja usluga raščlanjenog pristupa lokalnoj petlji od strane alternativnih operatora javnih fiksnih telekomunikacija je takva da ne omogućava razvoj delotvorne tržišne konkurencije na maloprodajnom tržištu.

Pored cena, kao primer navodimo i uslov za korišćenje lokalne petlje definisanog u standardnoj ponudi operatora „Telekom Srbija“. Naime, ukoliko krajnji korisnik za koga je operator korisnik zakupio deljeni pristup lokalnoj petlji otkáže prethodno zaključen ugovor sa „Telekomom Srbija“, odnosno zatraži prenos fiksnog broja kod drugog operatora, „Telekom Srbija“ nameće operatoru korisniku deljenog pristupa lokalnoj petlji obavezu prelaska na potpuni pristup lokalnoj petlji, pa samim tim i plaćanje cene za potpuni pristup. U protivnom, „Telekom Srbija“ obustavlja pružanje usluge deljenog pristupa lokalnoj petlji po predmetnoj parici.

Pored pitanja korišćenja usluge raščlanjenog pristupa lokalnoj petlji, iznosimo svoje mišljenje i predloge u vezi sa pitanjima koja su posledica procesa decentralizacije fiksne telefonske mreže operatora „Telekom Srbija“ pri čemu vrši postavljanje isturenih stepena u vidu uličnih kabineta radi skraćivanja udaljenosti do krajnjih korisnik. U slučajevima već sklopljenih ugovora o kolokaciji radi realizacije raščlanjenog pristupa lokalnoj petlji, dislociranjem pristupnih tačaka na mrežu „Telekom Srbija“, Telenor je doveden u situaciju ugrožavanja ugovorenog kvaliteta pružanja usluga svojim krajnjim korisnicima jer nema pravo pristupa uličnim kabinetima i portovima u samim kabinetima kako bi se realizovalo takođe smanjenje udaljenosti do krajnjih korisnika. S druge strane, u dosadašnjoj praksi u većini slučajeva „Telekom Srbija“ nije bio u mogućnosti da obezbedi alternativni kraći put bakarne parice do krajnjeg korisnika. Iz tih razloga predlažemo da se „Telekom Srbija“, kao ZTS operator na ovom relevantnom tržištu, obaveže da izmeni i dopuni svoju odgovarajuću standardnu ponudu sa obavezom da za već ugovorene usluge prilagodi rešenja za korišćenje raščlanjenog pristupa lokalnoj petlji i korišćenja kolokacije.

Telenor smatra da sve navedene činjenice predstavljaju diskriminatorско postupanje operatora „Telekom Srbija“ prema drugim operatorima u odnosu na postupanje za sopstvene potrebe, kao i onemogućavanje drugim operatorima pristup elementima mreže i pripadajućim sredstvima operatora sa ZTS statusom.

Omogućavanje korišćenja usluge raščlanjenog pristupa lokalnoj petlji predstavlja značajan korak u liberalizaciji usluga fiksne telefonije i širokopoljanskih usluga (Interneta). Iz ovih razloga smatramo da u cilju iskorišćenja raspoloživog kapaciteta ove infrastrukture, neophodno je regulisati veleprodajnu cenovnu politiku i uslove njenog korišćenja na način da se spreče prepreke za razvoj tržišne konkurencije u pružanju maloprodajnih usluga krajnjim korisnicima po zahtevu, uključujući i zahteve za prenos broja u javnim telefonskim mrežama na fiksnoj lokaciji. Kao što smo to navodili i u drugim segmentima regulacije tržišta, od velikog je značaja da Agencija prilikom regulisanja veleprodajnih cena, izvrši i „margin squeeze test“, kako bi se utvrdilo da li se veleprodajna usluga nudi pod razumnim uslovima i obezbeđuje razuman profit.

**Komentari na Izveštaj o analizi
veleprodajnog tržišta terminacije poziva u mobilnoj mreži
(Tržište 7)**

Telenor je saglasan sa Izveštajem o analizi veleprodajnog tržišta terminacije poziva u mobilnoj mreži (Tržište 7) i obavezama koje su mu određene kao operatoru sa značajnom tržišnom snagom na tržištu terminacije poziva u mobilnoj mreži, kao i **zadržavanje principa simetričnosti cena terminacije poziva u mobilnoj mreži.**

Napominjemo da je **princip simetričnosti cena terminacije poziva u mobilnoj mreži** međusobno dogovoren između mobilnih operatora, koje je Agencija takođe prihvatila u vreme prethodne regulacije Tržišta 7. Telenor je stava da regulacija cene terminacije poziva u mobilnim mrežama (MTR) treba da se zasniva na principu simetričnih cena.

Stav Telenora dodatno potvrđuje i BEREC-ova analiza Fixed and mobile termination rates in the EU January 2015, objavljena juna 2015. godine, koja pokazuje da su 33 od 36 zemalja u Evropi pimenile princip simetričnosti cena terminacije poziva u mobilnoj mreži.

S obzirom da se ponovo nezvanično pokreće pitanje principa simetričnosti ili asimetričnosti, želimo i ovom prilikom da iznesemo razloga zbog kojih su simetrične naknade korisne, a kao najvažnije izdvajamo da simetrične cene doprinose:

1. efikasnoj konkurenciji,
2. efikasnoj proizvodnji, i
3. efikasnim regulatornim procesima.

Pored toga, Telenor ističe da regulacija cena terminacija međunarodnog saobraćaja ne treba da bude predmet prethodne regulacije, iz razloga nemogućnosti ugovaranja cena interonekcija sa svim operatorima na svetskom nivou, sa kojima se obavlja međusobni međunarodni saobraćaj i obračun.